

**ХУЛОСАИ
ШҶҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-023 НАЗДИ
ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ҲУҚУҚ, БИЗНЕС ВА СИЁСАТИ
ТОҶИКИСТОН АЗ РҶИИ ДИССЕРТАТСИЯ БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАЧАИ
ИЛМИИ НОМЗАДИ ИЛМ**

Парвандаи аттестатсионии № 11

Қарори ШҶҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ аз 23.01.2020, № 25

Барои сазовор донистани Ашуров Умедчон Зайнидинович ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ

Диссертатсияи «Рушди баҳши ҷамъиятии иқтисодии минтақа: асосҳои илмӣ ва механизмҳои банизомдарорӣ (дар мисоли вилояти Суғди Ҷумҳурии Тоҷикистон)» аз рӯйи ихтисоси 08.00.05 – Иқтисодӣ ва идоракунии хоҷагии халқ (иқтисодии минтақавӣ) ба ҳимоя санаи 17.10.2019 қабул карда шуд, суратчаласаи №24.1-уми ШҶҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-23 НАЗДИ ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ҲУҚУҚ, БИЗНЕС ВА СИЁСАТИ ТОҶИКИСТОН (735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд, мкр-н. 17), ки бо фармоиши раиси КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон № 46 аз 27.10.2017 таъсис ёфта, бо фармонҳои № 85 аз 01.04.2019 ва № 270 аз 02.12.2019 тағйир дода шудааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Ашуров Умедчон Зайнидинович, санаи таваллудаш 1988, соли 2011 Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистонро бо дипломи аъло хатм намудааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илми иқтисодӣ дар вазифаи ассистенти кафедраи аудит ва ревизияи Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон) фаъолият менамояд.

Диссертатсия дар кафедраи иқтисодии корхонаҳо ва минтақаи Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон) иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Шарифзода Мумин Машоқир, ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон;

Муқарризони расмӣ: Мирсаидов Аврор Бобоевич, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, ҷонишини директори Институти иқтисодӣ ва демографияи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон; Содикова Гавҳар Иброҳимовна, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи баҳисобгирии бухгалтерӣ ва аудити Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон ба диссертатсия тақризи мусбат додаанд.

Муассисаи тақриздиханда: Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, ш. Бохтар. Дар хулосаи мусбат додашудаи муассиса, ки аз тарафи муқарриз имзо шудааст, Саидмуродов Ш.М., номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи менечменти Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав қайд шудааст, ки диссертатсияи Ашуров У.З. ба талаботи дарёфти дараҷаи илмӣ доир ба ихтисоси 08.00.05 – Иқтисодӣ ва идоракунии хоҷагии

халқ (иқтисодиёти минтақавӣ) пурра мутобиқат карда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ мебошад.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ 9 интишороти илмӣ, аз ҷумла оид ба мавзӯи диссертатсия 9 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла дар маҷаллаҳои тақризшаванда 7 мақолаи ҷопшуда дорад. Номгӯи муҳимтарин корхое, ки моҳияти илмӣ диссертатсияро инъикос менамояд:

1. Манфиати ҷомеа ва неъматҳои ҷамъиятӣ // Ахбори ДДХБСТ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – 2014. – №2 (58). – С. 117-123. (дар ҳаммуаллифӣ)

2. Роль государства в общественном секторе экономики Республики Таджикистан // Молодой учёный. – 2014. – №16 (75). – С. 220-222.

3. Масштабы общественного сектора в переходной экономики Республики Таджикистан // Паёми Донишгоҳи омузгорӣ. – 2014. – №3 (58-2). – С.138-141. (дар ҳаммуаллифӣ)

4. Государство - ведущий институт в общественном секторе экономики// Маҷаллаи Донишгоҳи (Славянии) Руссияву Тоҷикистон. – 2017. – №3 (59). – С.125-132. (дар ҳаммуаллифӣ)

5. Идоракунии институтсионалии рушди сектори ҷамъияти иқтисодиёти минтақа тамоюлҳои муосир ва дурнамо// Номаи донишгоҳ. Силсилаи илмҳои табиатшиносӣ ва иқтисодӣ. – 2019. – №1 (48). – С.110-119. (дар ҳаммуаллифӣ)

6. Асосҳои ғоявии стратегияи рушди иқтисодиву иҷтимоии минтақа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон // Ахбори ДДХБСТ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. 2019. – №1 (78). – С.95-101. (дар ҳаммуаллифӣ)

7. Ашуров У.З. Ҳолат ва омилҳои рушди корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ ва идоракунии онҳо дар иқтисодиёти вилояти Суғд // Ахбори ДДХБСТ. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – 2019. – №3 (80). – С.58-67. (дар ҳаммуаллифӣ)

8. Тенденции монополизации рынка общественных благ и совершенствование механизмы государственное регулирование / Маводи конференсияи илмию назариявии ҳайати омӯзгорону профессорони ДДХБСТ.- Хучанд: Дабир, 2018. - С.47-54.

9. Ҳаводиси ибтидои солҳои 90-ум дар андешаи имрӯз. Маҷмӯи мақолаҳои конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ. Ношир. 2015. – С.526-528. (дар ҳаммуаллифӣ)

Ба диссертатсия ва автореферат тақризҳо ворид шудаанд:

1. Шерова Н.Д., доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи умумидонишгоҳии назарияи иқтисодии Донишгоҳи милли Тоҷикистон бо эродҳои зерин: 1) Хуб мешуд, агар унвонҷӯ механизмҳои бозориро дар раванди ғайолияти идоракунии корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ вобаста ба монетаҳои мавҷуда тасниф мебуд; 2) Баҳогузори ва самаранокии ташкилотҳои бахши ҷамъиятӣ аз рӯи ақидаҳои олимони рус ва амрикоӣ аз тарафи унвонҷӯ ба таври возеҳ тадқиқ шудааст. Аммо хуб мешуд, агар унвонҷӯ самаранокии баҳогузори ташкили бахши ҷамъиятиро вобаста аз рӯи таҷрибаи амалии истилоҳот овардашуда мувофиқат менамуд; 3) Бояд унвонҷӯ вобаста будан ё вобаста набудани бахши ҷамъиятиро бо бахши хусусӣ мушаххастар мавриди баррасӣ қарор мебуд.

2. Саидова М.Х., доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи менеҷмент ва иқтисодиёти меҳнати Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон

бо эродҳои зерин: 1) Дар адабиёти муосири илмӣ нисбати ибораи бахши ҷамъиятии иқтисодиёт ва муносибати он бо дигар шаклҳои моликият фикру ақидаҳои зиёде мавҷуд мебошанд. Мутаасифона ҳангоми таҳқиқ ҳамкориҳои давлат ва сектори хусусӣ ва тамоюлҳои минбаъдаи он аз назари муаллиф дур мондааст; 2) Дар рисола самтҳои афзалиятноки рушди бахши ҷамъиятии иқтисодиёт ва дигар секторҳо ба пуррагӣ асоснок нашудааст.

3. Ҷӯрабоев Ғ., доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи идоракунии давлатӣ ва маҳалии Донишкадаи соҳибкорӣ ва хизмат бо эродҳо ва тавсияҳои зерин: 1) Ҳангоми баррасии методикаи баҳогузорӣ ва таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ дар идоракунии корхонаҳои бахши ҷамъиятии иқтисодиёт тавачҷӯҳӣ бештар додан ба таҷрибаи давлатҳои ИДМ ва махсусан кишварҳои ҳамсоя дар ин самт мувофиқи матлаб мебуд; 2) Дар афтареферати диссертатсия каму беш хатоҳои имловӣ ҷой доранд, ки бояд бартарф карда шавад;

4. Шарипов З.У., номзоди илмҳои иқтисодӣ, дотсенти Донишкадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон бо эродҳои зерин: 1) Маълумоти марбут ба арзёбии ҳаматарафаи самарабахши фаъолияти корхонаҳои бахши ҷамъиятиро дар самти афзун намудани комёбиҳои иқтисодӣ васеътар намудан мувофиқи мақсад мегардид; 2) Бандҳои навгониҳои илмиро мушаххастар намудан лозим аст; 3) Дар саҳифаи 16-уми автореферат ҷадвали 3 дода шудааст. Хуб мешуд, ки муаллиф нишондиҳандаҳои дах соли охириро ба назар гирифта, онро ба қадри кофӣ васеътар кушода меод;

5. Калмамбетова А.Э., номзоди илмҳои иқтисодӣ, дотсенти Донишгоҳи иқтисодии Қирғизистон ба номи Мусо Рискулбеков бо эроди зерин: Хуб мешуд, ки агар муаллиф дар таҳлилҳои худ муқоисаи тақмилиҳои воситаҳо ва усулҳои ташкили фаъолияти корхонаҳои бахши ҷамъиятиро дар иқтисодиёти минтақаҳои алоҳидаи Тоҷикистон бо вилояти Суғд нишон меод.

Интихоби муқарризони расмӣ бо мавҷудияти интишорот дар соҳаи мазкур ва меъёрҳои баҳодихӣ ба аҳамияти илмию назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсӣ барои пешниҳоди тақриз асоснок шудааст. Интихоби муассисаи тақриздиханда бо он асоснок карда шудааст, ки Донишгоҳ бо мавҷудияти дастовардҳои худ дар самти илми дахлдор шинохташуда буда, қодир аст, мутобиқати муҳтавои диссертатсияро ба ихтисос ва соҳаи илм муайян намояд.

Шӯрои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- асосҳои илмӣ ва механизмҳои банизомдарории рушди бахши ҷамъиятии иқтисодиёти минтақа **коркард карда шуд**;

- **ақида пешниҳод шудааст**, ки тавассути рушди фаъолияти корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ баробари баланд бардоштани некӯахлоқии аҳоли рушди иқтисодиёти минтақаро таъмин кардан мумкин аст;

- **исбот шудааст**, ки нисбати баҳогузориҳои фаъолияти корхонаҳои бахши иҷтимоӣ методикаи таҳлил ва баҳодихии фаъолияти бахши ҷамъиятӣ дар асоси усули комплексӣ иҷро шуда, унсурҳои зеринро бояд дар бар гирад: иқтисодӣ (истехсол, арзиши асли, фондҳои асосӣ, инвеститсияҳо, музди меҳнат); молиявӣ (андозҳои корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ, захираҳои қарзӣ); иҷтимоӣ (иҷроиши вазифаҳои давлатӣ); инноватсионӣ (тадқиқотҳои илмӣ, маҳсулоти нав);

сохторӣ-дохилӣ (қонунҳо, инфрасохтор); молиявӣ (андозҳои корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ, захираҳои қарзӣ); иҷтимоӣ (иҷроиши вазифаҳои давлатӣ);

- ба мафҳуми корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ тағйирот **ҷорӣ шудааст**, ки мувофиқи он субъектҳои мебошанд, ки неъматҳои ҷамъиятӣ истехсол мекунанд, инчунин вазифаҳои давлатиро ба амал ҷорӣ мекунанд ва маҳсулоти он таъиноти оммавӣ дорад ва дар ин радиф барои беҳтаргардони неқӯаҳволии аҳоли мусоидат менамояд

Аҳамияти назариявии тадқиқот бо он асоснок карда шудааст, ки:

- **исбот намудани** заминаи назариявии таҳқиқотро назарияҳои танзими давлатӣ, бахши давлатӣ, консепсияҳои неқӯаҳволии ҷамъиятӣ, инчунин таҳқиқоту таълифоти илмӣ олимони хориҷӣ ва ватанӣ барои васеъ кардани омӯзиши масъалаи инкишофи фаъолияти корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ на чун шакли махсусгардонидашуда, балки чун сохтори ниҳодии иҷрокунандаи вазифаи ҳокимияти давлатӣ ифода меёбад;

- вобаста ба масъалагузори дар диссертатсия ҷойдошта самаранок аз усулҳои иқтисодии таҳлил, махсусан таҳайюлотӣ (абстраксия) илмӣ, таҳлил ва синтез, таҳлили маҷмӯавӣ ва низомӣ, усули муқоисакунӣ, усули таҳлили эмпирикӣ, хулосабарорӣ, таҳлили маълумоти оморӣ, ифодаёбии графикӣ ва ҷадвалии маводҳои асли **истиқода бурданд**;

- **баён шудани** натиҷаҳои таҳлили баҳогузори мавқеи корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ дар иқтисодиёти минтақавии вилояти Суғд, тарзҳои меъёрҳои баҳогузори корхонаҳои бахши ҷамъиятии иқтисодиёти вилояти Суғд, аз ҷумла рӯи раванди иқтисодӣ, молиявӣ, иҷтимоӣ, инноватсионӣ ва ниҳодҳои сохторӣ;

- **ошкор гардидани** мушкилотҳои муайяни ҳалталаб дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла дар вилояти Суғд дар рушди корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ, аз ҷумла: маблағгузори нокифояи бучетӣ; ҳавасмандии заифӣ ва музди меҳнати паст; фарсудашавии фондҳои асосӣ дар корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ; рақобатпазир набудани маҳсулот ва хизматрасонии истехсолшаванда; масъулиятнокии нокифоя оид ба иҷроиши ҳадафҳои миёнамуҳлат ва дарозмуҳлати рушди минтақа ва ғайра;

- **омӯхта шудани** омилҳои асосие, ки афзоиш ва сохтори бахши ҷамъиятиро муайян мекунад, аз ҷумла истехсоли МУМ ва тағйири сохтори он; афзоиши даромади номиналӣ ва воқеии даромади аҳоли, таносуби сатҳи нарх ба маҳсулот ва хизматрасонӣ; самтнокии иҷтимоии инкишофи иқтисод ва механизми хоҷагидорӣ, тичоратӣ шудани соҳаи хизматрасонӣ;

- **аз нав тақдир додани** амсилаи иқтисодӣ-математикӣ, ки моҳияти он дар тадқиқи тағйирот дар сатҳи зиндагии аҳоли вобаста аз вазъияти корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ фаро мегирад.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаби дарёфти дарачаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад:

- тавсияҳои дар диссертатсия кардашуда ба фаъолияти амалии Корхонаи воҳиди давлатии хоҷагии манзилию коммуналӣ вилояти Суғд (маълумот дар бораи татбиқ № 307 аз 07.10.2019), Раёсати тандурустии вилояти Суғд (маълумот дар бораи татбиқ № 01-12/3107 аз 11.10.2019) ва Корхонаи воҳиди

давлатии Суғд – Фарматсия (маълумот дар бораи татбиқ № 5 аз 02.09.2019)
чорӣ карда шуданд;

- **муайян карда шуданд**, ки натиҷаҳои тадқиқоти гузаронидашуда дар чараёни коркарди нақшаҳои тараққиёти корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ дар ҳар як воҳиди маъмурӣ-ҳудудӣ ва ҷазоӣ бо мақсади баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии аҳолии минтақаи алоҳида ва дар маҷмӯъ, минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дурнамо ҷиҳати дар оянда истифода бурдан имконпазиранд;

- ақидаҳои муаллифӣ, ҷиҳатҳои методологии ташкили идоракунии корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ ва тавсияҳои амалӣ оид ба такмили тарзҳои танзими фаъолияти бахши ҷамъиятӣ дар доираи такмили инкишофи минтақаҳо **офарида шуданд;**

- тавсияҳо оиди такмили фаъолияти корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ, аз ҷумла: баланд бардоштани сифати омодакунии ҳайати кормандон дар корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ; таъмини шаффофияти фаъолият; истифодаи ҳамкориҳои давлатӣ-хусусӣ дар истеҳсоли неъматҳои ҷамъиятӣ; беҳтаргардонии сохтори ташкилӣ, интихоби технологияи сарфакунанда, таҳия ва татбиқи сиёсати дохилии рақобатпазирӣ, истифодаи усулҳои инноватсионии идоракунии **муаррифӣ карда шуд.**

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки:

- **назария** дар асоси ақидаҳои концептуалии назарияи иқтисодӣ, ҳамчунин соҳаҳои илми иқтисодиёт, ба монанди иқтисодиёти минтақа, самаранок идоракунии корхонаҳои бахши ҷамъиятӣ ва ғайраҳо асос ёфтааст;

- **ғояи** тадқиқот бо таҳлили дастурҳо, баромадҳо ва Паёмҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, маълумоти Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, маводҳои конференсияҳо, маводҳои таҳлилий ва тадқиқотӣ, захираҳои иттилоотии шабакаи «Internet» **асоснок шудааст;**

- усулҳои иқтисодии таҳлил, махсусан, таҳлили маҷмӯавӣ ва низомӣ, усули муқоисакунии, ҳулосабарорӣ, таҳлили маълумоти оморӣ, ифодаёбии графикӣ ва ҷадвалии маводҳои аслии васеъ **истифода шудаанд;**

- **муайян шудаанд**, ки тарзи пешниҳоднамудаи муаллиф оид ба таҳқиқи масъалаҳои мукамалгардонии фаъолияти бахши ҷамъиятии иқтисодиёт ба дастовардҳои пешқадами назария ва амалия, ки дар дигар сарчашмаҳои муаллифони ватанӣ ва хориҷӣ, ки доир ба ин мавзӯ таҳқиқоташон бахшида шудааст, мувофиқат мекунад;

- усулҳои муосири ҷамъоварӣ ва коркарди иттилооти лозима дар асоси технологияҳои компютерӣ, усулҳои таҳлили муқоисавӣ, таҳлилу баҳодиҳии оморӣ ва ҳисоботӣ **истифода карда шуданд.**

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ:

- коркарди асосҳои назариявии рушди бахши ҷамъиятии иқтисодиёти минтақа, ҷамъоварӣ ва таҳлили маводҳои оморӣ ва дигар маводҳои амалӣ ва омода кардани тавсияҳои илман асосноккардашуда;

- омода кардани таълифот аз рӯи мавзӯи тадқиқот 9 мақолаи илмӣ, 7 мақола дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Федератсияи Руссия, ки ҳаҷми умумии онҳо 3,36 ҷузъи ҷопиро ташкил медиҳад;
- ба тасвиб расонидани натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ дар конференсияҳои илмӣ-назариявӣ ва илмӣ-амалӣ, семинарҳо.

Дар ҷаласа аз санаи 23.01.2020 шӯрои диссертатсионӣ қарори сазовор донишдани Ашуров Умедҷон Зайнидиновичро бо дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05 – иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ (иқтисодиёти минтақавӣ) баровард.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ шӯрои диссертатсионӣ 13 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторҳои илм 5 нафар оид ба таҳассуси диссертатсияи баррасишаванда. Овоз доданд: тарафдор - 13 нафар, муқобил - нест, бетараф - нест, бюллетенҳои безътибор - нест.

**Муовини раиси
шӯрои диссертатсионӣ**

**Ризоқулов Турақул
Рабиmqулович**

**Котиби илмии
шӯрои диссертатсионӣ**

**Самадова Заррина
Ақрамҷонова**

23 январи соли 2020.